Επιμέλεια: Αναστασία Στραβαρίδου

ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ

* Κάθε βραχύχρονη συλλαβή,όταν τονίζεται, παίρνει πάντοτε οξεία. Π.χ. **τόπος, τόμος, νέφος (ο,ε =βραχύχρονα , ποτέ περισπωμένη)**

ΠΡΟΠΑΡΑΛΗΓΟΥΣΑ (Τρίτη συλλαβή απ' το τέλος)

1)Καμία λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα.

Π.χ. **λέγομεν, ἐλέγομεν, ἐλεγόμεθα, ἐπικίνδυνος, ἐπικινδυνότατος**

2)Η προπαραλήγουσα όταν τονίζεται παίρνει πάντοτε οξεία.

Π.χ. **ἤλθομεν, ἔλαβον, ἄνθρωπος**

3)Όταν η λήγουσα είναι μακρά η προπαραλήγουσα δεν τονίζεται.

Π.χ. **ὁ ἄνθρωπος ἀλλά τοῦ ἀνθρώπου, τῷ ἀνθρώπῳ,**

οἱ ἄγγελοι αλλά τῶν ἀγγέλων, τοῖς ἀγγέλοις

ΠΑΡΑΛΗΓΟΥΣΑ (δεύτερη συλλαβή απ' το τέλος)

Όταν η παραλήγουσα είναι μακρά (και άρα μπορεί να πάρει και οξεία και περισπωμένη) προσέχουμε τα εξής :

1) Η μακρά παραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει οξεία, εάν η λήγουσα είναι μακρά (ή) **Μακρό προ μακρού οξύνεται**

Π.χ. **κώμη, θήκη, κρήνη, κλαίω** (ω, η, δίφθογγοι = μακρόχρονα)

2) Η μακρά παραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει περισπωμένη, εάν η λήγουσα είναι βραχεία (ή) **Μακρό προ βραχέος περισπάται**

Π.χ. **χῶρος, κῆπος, δῶρον, σῶμα, κῶμαι, χῶραι** (προσοχή! Το αι και το οι στο τέλος της λέξης είναι βραχύχρονα).

ΛΗΓΟΥΣΑ (τελευταία συλλαβή)

1)Η λήγουσα παίρνει πάντοτε οξεία.

Π.χ. **ὁ ποιητής, τόν ποιητήν, ὦ ποιητά, οἱ ποιηταί, τούς ποιητάς** κ.λπ.

Εξαιρέσεις:

2)Η γενική και η δοτική των πτωτικών , όταν τονίζονται στη λήγουσα, παίρνουν περισπωμένη.

Π.χ. **τοῦ ποιητοῦ,τῷ ποιητῇ, τῶν ποιητῶν, τοῖς ποιηταῖς** κ.λπ.

3)Η λήγουσα που προέρχεται από συναίρεση, όταν τονίζεται, κανονικά παίρνει περισπωμένη.

Π.χ. **(τιμάω) τιμῶ, (ποιέω) ποιῶ**, κ.ά.

LIVEWORKSHEETS

Επιμέλεια: Αναστασία Στραβαρίδου

Φύλλο εργασίας - Τονισμός

1. Συμπληρώστε τα κουτάκια, όπου υπάρχουν ή επιλέξτε τη σωστή απάντηση:

- Μακρόχρονα φωνήεντα → ……..
- Βραχύχρονα φωνήεντα → ……..

- Η τελευταία συλλαβή κάθε λέξης ονομάζεται ……
- Η δεύτερη συλλαβή απ' το τέλος ονομάζεται …….
- Η τρίτη συλλαβή απ' το τέλος ονομάζεται …….

Τα βήματα, λοιπόν, που ακολουθούμε, όταν θέλουμε να τονίσουμε σωστά μία λέξη, είναι τα εξής:

Βήματα:

1. Ελέγχουμε αν η συλλαβή που τονίζεται είναι **βραχύχρονη**! Αν είναι, βάζουμε αμέσως …… Διαφορετικά συνεχίζουμε στο δεύτερο βήμα.
2. Χωρίζουμε τις συλλαβές μας και ελέγχουμε σε ποια συλλαβή πρέπει να τονίσουμε: **λήγουσα** , **παραλήγουσα** ή **προπαραλήγουσα**;
3. Αφού βρούμε σε ποια συλλαβή τονίζεται η λέξη, εφαρμόζουμε τους κανόνες που αφορούν μόνο σε αυτή τη συλλαβή.

1. Να δικαιολογήσετε τον τονισμό στις παρακάτω λέξεις:

κατήγορος ……..

παρήγορος ……..

μῆκος ……..

Νεῖλος ……..

βῶλος ……..

ταῦρος ……..

φλοῖσβος ……..

δοῦλος ……..

δούλων ……..

νεῦρον ……..

οἶνος ……..

γενναῖος ……..

LIVEWORKSHEETS

Επιμέλεια: Αναστασία Στραβαρίδου

2. Σημειώστε τι τόνο θα βάλετε και γιατί.

γενναιων ……..

λογος ……..

πεμπω ……..

νησον ……..

ποιητης ……..

μαθητης ……..

πολεως ……..

λεξις ……..

καλον ……..

ἀνθρωπος ……..

νησου ……..

αὐτοχθων ……..

δωρον ……..

ἐλεγον ……..

στρατηγος ……..

μητηρ ……..

πονος ……

ἀξιος ……

σημειον ……

χωραι ……

γεροντων ……

ούτοι ……

ἱκανός ……

ηύρον ……

LIVEWORKSHEETS

Επιμέλεια: Αναστασία Στραβαρίδου

τουτο .....

ἀγγελος .....

ποτηριον .....

βουλομαι .....

ἀγαθος .....

θρονος .....

εὐχομαι .....

γεροντος .....

ποιηται .....

δαιμων .....

Φύλλο εργασίας στα ουσιαστικά της Β΄ κλίσης

Καταλήξεις αρσενικών και θηλυκών	Καταλήξεις ουδετέρων

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ονομ.				
Γεν.				
Δοτ.				
Αιτ.				
Κλητ.				

Κατηγορίες ουσιαστικών

1. Ουσιαστικά αρσενικά, θηλυκά και ουδέτερα που τονίζονται στην προπαραλήγουσα
   π.χ. ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἄμπελος, τό ποτήριον.

Κανόνας τονισμού

Όταν η λήγουσα είναι …… η προπαραλήγουσα
…….

Στα ουσιαστικά αυτά βάζουμε μόνο ……

LIVEWORKSHEETS

Επιμέλεια: Αναστασία Στραβαρίδου

Αρσενικά	Θηλυκά	Ουδέτερα
ὁ ἄνθρωπος, ὁ διδάσκαλος ὁ τύραννος, ὁ θάνατος ὁ ἄγγελος, ὁ σύμμαχος ὁ βάρβαρος, ὁ δάκτυλος ὁ ἔπαινος, ὁ ὄλεθρος ὁ κίνδυνος, ὁ πολέμιος ὁ πρόγονος κ.ἄ.	ἡ ἄμπελος ἡ ἔλαφος ἡ εἴσοδος ἡ ἔξοδος ἡ ἄνοδος ἡ κάθοδος	τό ποτήριον τό μυστήριον τό γυμναστήριον τό πρόβατον τό δεσμωτήριον τό στάδιον τό δίκαιον

2.α. Ουσιαστικά που τονίζονται σε μακρόχρονη παραλήγουσα π.χ. ὁ ταῦρος, ἡ νῆσος, τό δῶρον.

1. Μακρό πριν από …… περισπάται.

2. Μακρό πριν από …… οξύνεται.

ὁ ταῦρος, ὁ κῆπος ὁ ὠμός, ὁ οἶνος ὁ θρῆνος, ὁ οἶκος	ἡ νῆσος ἡ ψῆφος	τό δῶρον τό πλοῖον

2.β. Ουσιαστικά που τονίζονται σε βραχύχρονη παραλήγουσα! Βάζουμε μόνο …….

ὁ νέος, ὁ φίλος ὁ ὅρκος, ὁ ὅρος, ὁ φθόγγος ὁ λόγος, ὁ βίος, ὁ κύκλος	ἡ νόσος	τό ἔργον τό βιβλίον τό δένδρον

3.Ουσιαστικά που τονίζονται στη λήγουσα π.χ. ὁ στρατηγός, ἡ ὁδός, τό ἀγαθόν.

Η λήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει πάντα …….. εκτός από …….

LIVEWORKSHEETS

Επιμέλεια: Αναστασία Στραβαρίδου

Αρσενικά	Θηλυκά	Ουδέτερα (ουσιαστικοποιημένα επίθετα)
ὁ στρατηγός, ὁ θησαυρός, ὁ ἀγρός, ὁ ποταμός, ὁ υἱός, ὁ ἐχθρός, ὁ ὀφθαλμός, ὁ ἰατρός, ὁ γεωργός, ὁ καρπός κ.ά.	ἡ ὁδός	τό ἀγαθόν τό καλόν τό αἰσχρόν

Άσκηση 1: Να κλίνετε τα παρακάτω ουσιαστικά της Β΄ κλίσης και να δικαιολογήσετε τον τονισμό: ὁ στρατηγός, ὁ ἄγγελος, ἡ νῆσος, τό δῶρον, ὁ κίνδυνος, ὁ θρῆνος, ἡ ἔξοδος, ἡ ψῆφος, ὁ θησαυρός, τό πλοῖον, τό γυμναστήριον, ἡ ὁδός, ἡ νόσος, ὁ φίλος.

2. Να γράψετε τις δοτικές ενικού και πληθυντικού των παρακάτω ονομάτων:

Α. **δάκτυλος** : ……

Β. **διδάσκαλος**: …….

Γ. **ἄνθρωπος** : …….

Δ. **ἔπαινος** : …….

Ε. **ὄλεθρος** : ……

Στ. **θάνατος** : …….

Ζ.**ἄγγελος** : ……..

Η. **τύραννος** : ……..

Θ.**δεσμωτήριον** : ……

3. Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις στους δύο αριθμούς (γενική, δοτική, αιτιατική).

Α. **ὦμος** : ……

Β. **οἶνος** : ……

Γ. **ψῆφος** : ……..

LIVEWORKSHEETS

Επιμέλεια: Αναστασία Στραβαρίδου

Δευτερόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά

Τα περισσότερα ουσιαστικά της β΄ κλίσης που πριν από το χαρακτήρα **ο** έχουν άλλο **ο** ή **ε** συναιρούνται σε όλες τις πτώσεις. Τα ουσιαστικά αυτά λέγονται **δευτερόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά**.

ο + ω = ω, ο + ο, ε = ου, ο + δίφθογγος = δίφθογγος.
Διαφορετικά, μπορείτε να θυμάστε ότι όλος ο ενικός θέλει ου εκτός από τη δοτική ενικού και όλος ο πληθυντικός κρατάει τις καταλήξεις της Β΄ κλίσης. Τόνος παντού ίδιος!!!

Παραδείγματα

	(θ. *ἐκπλοο-* = *ἐκπλου-*)			(θ. *πλοο-* = *πλου-*)		(θ. *ὀστεο-* = *ὀστου-*)		
				Ενικός αριθμός				
ον.	*ὁ*	*(ἔκπλοος)*	*ἔκπλ*	*(πλόος)*	*πλοῦς*	*τὸ*	*(ὀστέον)*	*ὀστοῦν*
γεν.	*τοῦ*	*(ἐκπλόου)*	*ἔκπλ*	*(πλόου)*	*πλοῦ*	*τοῦ*	*(ὀστέου)*	*ὀστοῦ*
δοτ.	*τῷ*	*(ἐκπλόῳ)*	*ἔκπλ*	*(πλόῳ)*	*πλῷ*	*τῷ*	*(ὀστέῳ)*	*ὀστῷ*
αιτ.	*τὸν*	*(ἔκπλοον)*	*ἔκπλ*	*(πλόον)*	*πλοῦν*	*τὸ*	*(ὀστέον)*	*ὀστοῦν*
κλ.	*(ὦ)*	*(ἔκπλοε)*	*ἔκπλ*	*(πλόε)*	*πλοῦ*	*(ὦ)*	*(ὀστέον)*	*ὀστοῦν*
				Πληθυντικός αριθμός				
ον.	*οἱ*	*(ἔκπλοοι)*	*ἔκπλ*	*(πλόοι)*	*πλοῖ*	*τὰ*	*(ὀστέα)*	*ὀστᾶ*
γεν.	*τῶν*	*(ἐκπλόων)*	*ἔκπλ*	*(πλόων)*	*πλῶν*	*τῶν*	*(ὀστέων)*	*ὀστῶν*
δοτ.	*τοῖς*	*(ἐκπλόοις)*	*ἔκπλ*	*(πλόοις)*	*πλοῖς*	*τοῖς*	*(ὀστέοις)*	*ὀστοῖς*
αιτ.	*τοὺς*	*(ἐκπλόους)*	*ἔκπλ*	*(πλόους)*	*πλοῦς*	*τὰ*	*(ὀστέα)*	*ὀστᾶ*
κλ.	*(ὦ)*	*(ἔκπλοοι)*	*ἔκπλ*	*(πλόοι)*	*πλοῖ*	*(ὦ)*	*(ὀστέα)*	*ὀστᾶ*

Κατά το ἔκπλους κλίνονται: ὁ ἀπόπλους, περίπλους, κατάπλους, ἔκρους (= εκροή), χειμάρρους (= χείμαρρος), τα κύρια ονόματα Πειρίθους, Πάνθους κτλ., καθώς και το θηλ. ἡ πρόχους (= υδρία, λαγήνι). Κατά το πλοῦς κλίνονται: ὁ θροῦς (= θόρυβος), νοῦς, πνοῦς (= πνοή), ῥοῦς (= ρεύμα), χνοῦς (= χνούδι), χοῦς (= χώμα) κτλ., καθώς και τα σε (-εος) -ους συγγενικά (ἀδελφιδέος) ἀδελφιδοῦς (= ανεψιός), (ἀνεψιαδέος) ἀνεψιαδοῦς (= γιος του πρώτου εξαδέρφου ή της πρώτης εξαδέρφης), (θυγατριδέος) θυγατριδοῦς (= γιος της θυγατέρας) κτλ. - Κατά το ὀστοῦν κλίνεται το (κάνεον) κανοῦν (= κάνιστρο).

LIVEWORKSHEETS

Αττική δεύτερη κλίση

Μερικά ουσιαστικά της β΄ κλίσης λήγουν όχι σε *-ος* και *-ον*, αλλά σε **-ως** και **-ων.** Τα ουσιαστικά αυτά που συνηθίζονταν κυρίως στην αττική διάλεκτο λέγονται **αττικόκλιτα**, και η κλίση τους λέγεται **αττική δεύτερη κλίση**.

Κλίνονται ως εξής:

1. Αντιγράφω το θέμα μέχρι και το ω.
2. Προσθέτω από τις καταλήξεις της Β΄ κλίσης τα: -ς, -ι, -ν.
3. Ο τόνος είναι παντού ίδιος!
4. Η κλητική είναι ίδια με την ονομαστική!

Δοκιμάστε το: Προσθέστε στο κουτάκι ό,τι χρειάζεται (ς, ν, υπογεγραμμένη ή αφήστε το κενό).

	(θ. *προνεω-*)			(θ. *λεω-*)
ον.	*ὁ*	*πρόνε***ω**	**(-ος)**	*λεὼ*
γεν.	*τοῦ*	*πρόνε***ω**	**(-ου)**	*λεὼ*
δοτ.	*τῷ*	*πρόνε***ω**	**(-ῳ)**	*λεὼ*
αιτ.	*τὸν*	*πρόνε***ω**	**(-ον)**	*λεὼ*
κλ.	*(ὦ)*	*πρόνε***ω**	**(-ε)**	*λεὼ*
ον.	*οἱ*	*πρόνε***ω**	**(-οι)**	*λεὼ*
γεν.	*τῶν*	*πρόνε***ω**	**(-ων)**	*λεὼ*
δοτ.	*τοῖς*	*πρόνε***ω**	**(-οις)**	*λεὼ*
αιτ.	*τοὺς*	*πρόνε***ω**	**(-ους)**	*λεὼ*
κλ.	*(ὦ)*	*πρόνε***ω**	**(-οι)**	*λεὼ*

LIVEWORKSHEETS

ον.	*ἡ*	**ἅλω**	*τὸ*	*ἀνώγε***ω**
γεν.	*τῆς*	**ἅλω**	*τοῦ*	*ἀνώγε***ω**
δοτ.	*τῇ*	**ἅλω**	*τῷ*	*ἀνώγε***ω**
αιτ.	*τὴν*	**ἅλω**	*τὸ*	*ἀνώγε***ω**
κλ.	*(ὦ)*	**ἅλω**	*(ὦ)*	*ἀνώγε***ω**

ον.	*αἱ*	**ἅλω**	*τὰ*	*ἀνώγε***ω**
γεν.	*τῶν*	**ἅλω**	*τῶν*	*ἀνώγε***ω**
δοτ.	*ταῖς*	**ἅλω**	*τοῖς*	*ἀνώγε***ω**
αιτ.	*τὰς*	**ἅλω**	*τὰ*	*ἀνώγε***ω**
κλ.	*(ὦ)*	**ἅλω**	*(ὦ)*	*ἀνώγε***ω**

Κατά το *ὁ πρόνεως* (= πρόναος) κλίνονται τα κύρια ονόματα *Ἀνδρόγεως*, *Βριάρεως, Δεξίλεως, Μενέλεως, Τυνδάρεως* κ.ά. Κατά το *ὁ λεώς* (= λαός) κλίνονται: *ὁ νεὼς* (= ναός), *ὁ λαγὼς* και *λαγῶς, ὁ ταῶς* (= παγόνι), *ἡ Κῶς* κ.ά.

Κατά το *ἡ ἅλως* (= το αλώνι) κλίνονται: *ὁ κάλως* (= χοντρό σκοινί), *ἡ ἕως* (= αυγή), *ὁ Ἄθως, ἡ Κέως, ἡ Τέως, ὁ Μίνως* κ.ά. Κατά το ουδέτ. *ἀνώγεων* κλίνονται μόνον ουδέτερα επίθετα (βλ. §§ 166-167).

LIVEWORKSHEETS